

A photograph of three diverse students sitting on a wooden bench against a red brick wall. A young man in the center is holding a laptop, looking at the screen. To his left, a young woman with curly hair is looking at the laptop. To his right, a young woman with long red hair is holding a green pen and looking at the laptop. A blue backpack is on the floor next to her.

Whitepaper

Basisvaardigheden in het VO

12 vragen + antwoorden

**+
praktische
tips**

Sterk in de basis

Recente onderzoeken, zoals de PISA-rapportage van 2023, maken duidelijk dat de lees- en rekenvaardigheden van leerlingen onder druk staan. Bijna een derde van de vijftienjarigen loopt het risico de school laaggeletterd te verlaten. Deze zorgwekkende cijfers waren voor de overheid en de Inspectie van Onderwijs de aanleiding om in 2022 het Masterplan Basisvaardigheden te lanceren. Het plan heeft als doel dat scholen vanaf 2027/2028 de fundamenteën op orde hebben, zodat leerlingen optimaal voorbereid zijn op een steeds complexere maatschappij.

Hoewel de noodzaak van sterke basisvaardigheden voor iedereen vanzelfsprekend lijkt, roept dit in de praktijk talloze vragen op. Wat betekent het concreet voor docenten en schoolleiders? Welke rol spelen zij in het waarborgen van de kwaliteit van taal, rekenen, digitale geletterdheid en burgerschap? En hoe kun jij, als onderwijs-professional, jouw steentje bijdragen aan deze gezamenlijke taak?

In deze whitepaper beantwoorden we **de twaalf meest gestelde vragen over basisvaardigheden**. We bieden praktische handvatten, best practices en concrete strategieën die je helpen om de ontwikkeling van deze essentiële competenties in jouw school en klaslokalen effectief vorm te geven.

De 12 vragen

1. Wat zijn basisvaardigheden en wat betekenen de geactualiseerde kerndoelen?
2. Wie is er aan zet bij het verbeteren van basisvaardigheden?
3. Waarom starten we met een focus op lezen (en schrijven)?
4. Wat vragen de basisvaardigheden van de docent?
5. Wat is de rol van schoolmanagement?
6. Wat zijn basisvaardigheden rekenen/wiskunde?
7. Hoe ontwikkel je gecijferdheid bij leerlingen?
8. Hoe zet je rekenen bij andere vakken effectief in?
9. Hoe kun je taal integreren in alle vakken?
10. Welke recepten voor effectieve didactiek werken echt?
11. Hoe kun je effectief inzetten op burgerschap en digitale geletterdheid?
12. Wat levert het mij op?

Basisvaardigheden: hoopgevende eerste resultaten

We beginnen met positief nieuws. Het recente onderzoek naar de subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden' (2022-2026) laat de eerste signalen van vooruitgang zien. Uit onderzoek¹ onder circa 130 VO-scholen blijkt:

- **Vooruitgang in prestaties:** De opbrengsten van taal en rekenen/wiskunde verbeterden beide met ongeveer 50%.
- **Verbetering bij Burgerschap en Digitale Geletterdheid:** Voor deze vaardigheden was de vooruitgang wat lager (DG 39% merkbaar, 12% aanzienlijk - BU 43% merkbaar, 5% aanzienlijk).
- **Effect van interventies:** De interventies hadden groot effect op professionalisering (60%), expertise op gebied van taal/rekenen en een groter urgentiegevoel bij docenten.
- **Meer werkplezier:** Als positief bijeffect rapporteerden docenten meer werkplezier.

De belangrijkste succesfactoren waren:

- Ervaren steun vanuit de schoolleiding met heldere visie en doelen
- Inzet van externe en interne specialisten
- Motivatie en samenwerking binnen het team

Ondanks de vooruitgang ligt het vaardigheidsniveau (met name bij taal) nog onder het niveau van 2018-2019. De overheid zet de inspanningen dan ook voort met het 'Herstelplan kwaliteit funderend onderwijs'.

¹ Implementatieonderzoek subsidieregeling 'Verbetering basisvaardigheden'; tranche 2 (tijdvak 1), eerste meting

Vraag 1

Wat zijn basisvaardigheden en wat betekenen de geactualiseerde kerndoelen?

In de kern zijn basisvaardigheden vakoverstijgende vaardigheden die bij alle vakken een rol spelen. Je vindt ze terug in de nieuwe kerndoelen van de afzonderlijke vakken, waar ze expliciet benoemd worden en direct gekoppeld zijn aan vakinhoud.

Overzicht van de Basisvaardigheden

Basisvaardigheid	Korte beschrijving	(Concept) Kerndoelen*
Taal	Effectief leren omgaan met het lezen en schrijven van allerlei soorten teksten	Lezen met (diep) begrip, doelgericht schrijven, schrijven om te leren
Rekenen	Rekenen leren toepassen om alledaagse problemen aan te pakken en logisch te redeneren	Getallen, verhoudingen, percentages, schatten, lezen van grafieken
Digitale geletterdheid (DG)	Handig en kritisch leren omgaan met digitale technologieën en informatie	Digitale media en informatie, veiligheid en privacy, AI, (creëren met) digitale technologie, programmeren
Burgerschap (BU)	Leren hoe je actief en verantwoord deel kunt nemen aan de maatschappij	Schoolcultuur, diversiteit, democratische waarden, maatschappelijke vraagstukken en democratische betrokkenheid

* De kerndoelen zijn nog in ontwikkeling – mei 2025

Meer weten?

Lees meer over [de nieuwe \(concept\) kerndoelen](#) en wat ze betekenen voor jouw vak.

De aandacht voor basisvaardigheden vinden ook hun weerslag in de [concept Examenprogramma's](#) van de verschillende schooltypes, die de komende jaren worden geactualiseerd.

Vraag 2

Wie is er aan zet bij het verbeteren van basisvaardigheden?

Het versterken van basisvaardigheden is een gedeelde verantwoordelijkheid van overheid, scholen, vaksecties én individuele docenten. Die opdracht ligt nadrukkelijk niet alleen bij docenten Nederlands of Wiskunde, en reikt verder dan de school zelf: het vraagt om samenwerking binnen én buiten het onderwijs.

De verschillende rollen:

De overheid

- **Financiële ondersteuning:** Stelt gelden beschikbaar voor professionalisering, begeleiding van leraren en het ontwikkelen van expertise binnen scholen.
- **Kennisdeling:** Organiseert regionale conferenties, zoals OCW Dichtbij - Focus op vaardigheden in 2025, om uitwisseling tussen scholen te stimuleren.
- **Beleid en kaders:** Stelt met het Masterplan Basisvaardigheden en geactualiseerde kerndoelen duidelijke richtlijnen.

Het schoolmanagement

- **Visie en beleid:** Formuleert een heldere visie en strategie in samenspraak met docenten.
- **Creëren van tijd en ruimte:** Maakt structurele tijd vrij voor samenwerking en professionalisering.
- **Faciliteren:** Zorgt voor materialen, coaching en ondersteuning voor effectieve interventies.

De coördinatoren

- **Beleidsontwikkeling:** Formuleren en jagen beleid aan binnen de school.
- **Expertise:** Delen kennis en bieden ondersteuning aan collega's bij de implementatie.
- **Verbinding:** Zorgen voor afstemming tussen verschillende vaksecties.

De vaksecties en individuele docenten

- **Dagelijkse praktijk:** Integreren basisvaardigheden in de dagelijkse lessen.
- **Samenwerking:** Delen ervaringen en werkwijzen over vakgrenzen heen.
- **Interventies:** Passen gerichte interventies toe die aansluiten bij de leerlingen.

Meer weten?

Lees meer over de [regionale conferenties](#) over basisvaardigheden.

Vraag 3

Waarom starten we met een focus op lezen (en schrijven)?

Het is logisch om te beginnen met een vakoverstijgende focus op leesvaardigheid. Goed kunnen lezen is de belangrijkste voorspeller van schoolsucces en opent deuren naar betere maatschappelijke kansen. PISA-, PIRLS- en OESO-onderzoeken bevestigen dat lezen de motor is van leren. Bij alle vakken moeten leerlingen immers instructies begrijpen, informatie uit teksten halen en bronnen interpreteren.

Waarom lezen zo belangrijk is:

- **Verbanden leggen:** Lezen helpt leerlingen (logische) verbanden, oorzaken en gevolgen te herkennen.
- **Woordenschatgroei:** Door gevarieerd leesmateriaal breidt de woordenschat zich uit.
- **Empathie:** Het lezen van fictie vergroot empathie doordat leerlingen kennismaken met gevoelens en gedachten van anderen.
- **Diepere reflectie:** Leerlingen denken na over de inhoud, de diepere betekenis en persoonlijke relevantie.

Praktische strategieën in elk vak:

1. Expliciete aandacht voor leesvaardigheid

- Ga er niet vanuit dat leerlingen 'het wel kunnen'.
- Geef concrete handvatten voor tekststructuur, kernbegrippen en signaalwoorden. (schoolbrede templates voor leerlingen/docenten)
- Vraag advies aan collega's Nederlands voor specifieke leesstrategieën.

2. Leesstrategieën demonstreren

- Lees teksten zelf voor en demonstreer hoe jij een tekst aanpakt.
- Laat zien welke stappen je neemt om de tekst te begrijpen.

3. Close reading toepassen

- Laat leerlingen een tekst meerdere keren lezen met verschillende doelen:
 - Eerste doel: algemeen begrip
 - Tweede lezing: structuur en belangrijke begrippen
 - Derde lezing: kritische evaluatie en argumenten

4. Actieve vergelijking van bronnen

- Laat leerlingen overeenkomsten en verschillen zoeken tussen meerdere teksten.
- Stimuleer kritisch lezen door teksten naast elkaar te leggen.

5. Leerstof laten samenvatten

- Geef leerlingen aan het eind van de les tijd om de stof samen te vatten.
- Gebruik exit tickets of korte reflectiemomenten voor een snelle check.

Standaardvragen voor teksten

Welke tekst je bij welk vak ook gebruikt, deze vragen helpen de leerlingen altijd verder:

1. Als je deze tekst in één zin zou uitleggen, wat zou je dan zeggen?
2. Wat zijn de hoofdzaken en bijzaken in deze tekst?
3. Welke zinnen of woorden vallen je op en waarom?
4. Ben je het eens met wat er staat? Waar niet?
5. Wat begrijp je nog niet helemaal?
6. Waarom is deze tekst belangrijk voor het vak dat je nu volgt?

Plaats deze vragen in een online Wheel Decide voor een speelse aanpak.

TIP

Meer lezen

Stimuleer lezen met aantrekkelijke posters vol boekentips. Bestel een set posters voor alle vakken [via onderwijsvanmorgen.nl](https://onderwijsvanmorgen.nl)

Aan de slag met KrachtKaarten

Aan de slag met lezen en de andere basisvaardigheden met de KrachtKaarten van Malmberg. Laat leerlingen zelfstandig en doelgericht oefenen met kaarten die aansluiten bij jouw lespraktijk.

- Flexibel inzetbaar
- +/- 15 minuten per kaart
- Geen voorbereiding nodig

Er is op dit moment een proefset beschikbaar met materiaal voor de vakken Nederlands, economie, geschiedenis, aardrijkskunde, nask en biologie. En er worden nog meer KrachtKaarten ontwikkeld.

Download [hier](#) de gratis proefset. I.v.m. doorontwikkeling zijn we benieuwd naar jouw tips en feedback. Geef ze aan ons door via [deze korte vragenlijst](#).

Meer weten?

- [Modeling als leesstrategie](#)
- [Close reading - Sleutelen aan lezen](#)

Vraag 4

Wat vragen de basisvaardigheden van de docent?

De ontwikkeling van basisvaardigheden valt of staat bij de inzet van docenten, die dagelijks met leerlingen werken. Met hun vakkennis en pedagogische vaardigheden kunnen zij kleine maar effectieve interventies implementeren die passen bij hun leerlingen.

De kern van de bijdrage van docenten is samenwerking, zowel binnen de eigen sectie als met collega's van andere vakken. Ga op zoek naar mogelijkheden die aansluiten bij de geactualiseerde kerndoelen van je vak en begin klein.

Klein beginnen, groots effect. Praktische tips voor docenten:

1. Samenwerken en verbinden

- Zet samenwerking op de agenda van je vakgroep.
- Bedenk gerichte interventies voor jouw vak en wissel ideeën uit met andere secties.
- Vraag het management om tijd voor overleg (opnemen in taakbeleid).

2. Uniformiteit creëren

- Zoek naar overeenkomsten tussen vakken: welke eisen stelt een docent Nederlands aan een werkstuk en hoe verhoudt dit zich tot de eisen bij andere vakken?
- Gebruik bij alle vakken dezelfde lijst met schooltaalwoorden.
- Maak gezamenlijke afspraken over handschrift, formulering, spelling en zinsbouw.

3. Vaktaal expliciet maken

- Stel samen met collega's lijsten op van vaktaalwoorden met definities.
- Laat leerlingen zelf deze lijsten aanvullen en bijwerken.
- Gebruik deze woorden consequent in je lessen.

4. Structuur aanbrengen

- Leer leerlingen gestructureerde antwoorden geven met signaalwoorden.
- Geef oplossingsstappen voor complexe taken.
- Maak om rekenen consistent over alle vakken te houden een overzicht met rekenregels dat alle docenten gebruiken (zie vraag 8).

5. Actualiteit benutten

- Koppel je vakinhoud aan actuele onderwerpen en teksten.
- Integreer burgerschap en digitale geletterdheid natuurlijk in je lessen.

Meer weten?

- Informatie over [vaktaal](#) en [schooltaalwoorden](#).
- Op [Onderwijs van Morgen](#) vind je actuele lessen voor meerdere vakken en de laatste trends over onderwijs.

Vraag 5

Wat is de rol van schoolmanagement?

Docenten zijn duidelijk over wat ze van de schoolleiding verwachten: het creëren van tijd en ruimte. Hoewel de ontwikkeling van basisvaardigheden nauw samenhangt met het dagelijkse werk van docenten, vraagt een succesvolle implementatie ook om visie, helicopterview en organisatietalent van het management.

Kernverantwoordelijkheden van schoolleiders:

1. Tijd en ruimte creëren

- Maak structureel tijd vrij voor samenwerking en overleg tussen docenten.
- Heroverweeg de indeling van lesgebonden en niet-lesgebonden uren.
- Verken mogelijkheden om administratieve taken te verminderen.
- Benut de ruimte die de overheid geeft om lessen anders in te richten.

2. Heldere visie en beleid formuleren

- Stel duidelijke, haalbare doelen op voor de korte en lange termijn.
- Maak keuzes en prioriteer wat het belangrijkste is voor jullie school.
- Ontwikkel samen met docenten didactische keuzes en taalbeleid.
- Monitor het effect van interventies: meten is weten!

3. Scholing en inspiratie faciliteren

- Organiseer praktische trainingen en workshops.
- Stimuleer docenten om hun persoonlijke ontwikkelingsbudget te gebruiken.
- Initieer samenwerkingsverbanden tussen secties.
- Betrek jonge collega's, die vaak met recente didactische inzichten komen.

4. Materialen en hulpmiddelen beschikbaar maken

- Reserveer budget voor actuele lesmaterialen.
- Investeer in experts op het gebied van taalbeleid.
- Zorg voor een goed uitgeruste mediatheek.
- Faciliteer technologische ondersteuning bij data-analyse.

5. Erkenning en waardering geven

- Honoreer goede initiatieven en ideeën van docenten.
- Wees transparant over wat er met input gebeurt.
- Vier successen gezamenlijk om motivatie hoog te houden.

Meer weten?

Over onderwijstijd en pilots:

- [Onderzoek onderwijstijd](#)
- [Brochure met eerste ervaringen](#)
- [Podcastserie](#) van het lectoraat Leren & Innoveren van de HvA

Over toetsing en monitoring:

- [Toetsen om van te leren](#) (ICE)
- [Leerling in beeld](#) (Cito)

Vraag 6

Wat zijn basisvaardigheden rekenen/wiskunde?

De aandacht voor basisvaardigheden geldt nadrukkelijk ook voor rekenen/wiskunde. Maar wat bedoelen we precies met basisvaardigheden binnen dit leergebied? Door maatschappelijke en technologische ontwikkelingen verandert de inhoud hiervan in de loop van de tijd. Tegenwoordig spreken we vooral over gecijferdheid.

Wat is gecijferdheid?

Onze samenleving zit vol kwantitatieve informatie. Denk aan berekeningen die nodig zijn bij het afsluiten van een lening, het inschatten van risico's, of het interpreteren van grafieken over klimaatverandering of huizenprijzen. Gecijferdheid betekent dat leerlingen goed kunnen omgaan met cijfers, verhoudingen, procenten en grafieken. Het doel is dat leerlingen deze vaardigheden zodanig beheersen dat ze zich kunnen redden in vervolgopleidingen, beroepen en het dagelijks leven.

De rol van basisoperaties

Vroeger lag de nadruk op het uit het hoofd leren van rekenfeiten en procedures, zoals de staartdeling. Inmiddels beschikken leerlingen vrijwel altijd over digitale hulpmiddelen, waardoor de nadruk meer verschuift naar inzicht, handig rekenen en schattingsvaardigheden. Rekenprocedures blijven belangrijk, maar vooral als hulpmiddel om situaties goed te begrijpen en schattend rekenen mogelijk te maken.

Gecijferdheid in het curriculum

In het vernieuwde curriculum staat gecijferdheid centraal. Het mbo loopt hierin voorop: sinds 2022 gelden daar nieuwe rekeneisen waarin praktische situaties uit de leefwereld van studenten centraal staan en het gebruik van rekenmachines altijd is toegestaan. Binnen enkele jaren gelden nieuwe kerndoelen voor rekenen-wiskunde ook voor het basis- en voortgezet onderwijs. Opvallend hierbij is dat **alle** leerlingen examen gaan doen in het vak wiskunde en zo gecijferdheid ontwikkelen. Daarnaast blijven specifieke, niet-verplichte wiskundevakken bestaan, gericht op analytisch denken, algebraïsche vaardigheden en voorbereiding op vervolgopleidingen.

Doel is dat leerlingen zich ontwikkelen tot gecijferde burgers, die in staat zijn om situaties te begrijpen en informatie kritisch te interpreteren.

Waarom is gecijferdheid essentieel?

Bron: definitieve conceptkerndoelen SLO, 2024

Gecijferdheid helpt leerlingen om succesvol deel te nemen aan onze **samenleving**. Zoals in de karakteristiek van **de kerndoelen** staat: '**Gebruiken** en **begrijpen van wiskunde**, waaronder **rekenen**, is belangrijk voor het functioneren in de samenleving, bij het uitoefenen van een **beroep** en voor het maken van keuzes in het **persoonlijke leven**. Om **kansengelijkheid** te bevorderen is het nodig dat alle leerlingen een **goede basis** meekrijgen. Alle leerlingen moeten **vlot** en **wendbaar** leren rekenen en zich ontwikkelen tot **gecijferde burgers**. Gecijferdheid stelt mensen in staat om de **werkelijkheid** te begrijpen en **informatie** op waarde te schatten. In het **funderend onderwijs** leren leerlingen met **wiskunde** informatie en verschijnselen in **de wereld om hen heen** op eigen niveau te doorgronden. Het **herkennen** en **gebruiken** van wiskunde in **bekende en nieuwe situaties** draagt bij aan hun verdere **wiskundige ontwikkeling**.'

Vraag 7

Hoe ontwikkel je gecijferdheid bij leerlingen?

Werken aan gecijferdheid betekent leerlingen voorbereiden op een maatschappij waarin cijfers en kwantitatieve informatie overal aanwezig zijn. Denk hierbij aan:

- prijzen vergelijken
- logisch redeneren
- ruimtelijke oriëntatie
- het begrijpen van statistieken
- het interpreteren van grafieken (over actuele thema's zoals klimaatverandering)

Deze informatie is belangrijk in ons dagelijks leven en heeft impact. Daarom is het belangrijk dat leerlingen leren om met een open, nieuwsgierige blik naar deze gegevens te kijken en ze kritisch te interpreteren. Een positieve houding en voldoende zelfvertrouwen zijn daarbij essentieel.

Rekenangst verminderen, zelfvertrouwen opbouwen

Een veelvoorkomende hindernis is rekenangst, die bij leerlingen kan ontstaan door eerdere negatieve ervaringen of onzekere gevoelens over hun vaardigheden. Ook het imago van rekenen-wiskunde speelt een rol. Leerlingen zien het vaak als moeilijk en belangrijk tegelijk, wat gemakkelijk stress veroorzaakt. Het is daarom essentieel dat docenten bewust werken aan een positieve houding bij leerlingen. Laat leerlingen merken dat iedereen zijn rekenvaardigheden kan verbeteren. Net als bij andere vakken kost dit de ene leerling meer moeite dan de andere, maar met de juiste begeleiding kan iedere leerling vooruitgang boeken.

Om leerlingen écht gecijferd te maken is het, naast het opbouwen van zelfvertrouwen, belangrijk dat ze in veel verschillende situaties oefenen met rekenen. Scholen kunnen hieraan bijdragen door in elk vak regelmatig aandacht te besteden aan kwantitatieve informatie. Niet alleen in wiskunde, maar juist ook bij aardrijkskunde, economie, geschiedenis, taalonderwijs, natuur- en scheikunde en biologie.

Praktische strategieën voor alle vakken:

1. Contextueel rekenen

Ontwerp opdrachten waarin rekenen centraal staat binnen realistische situaties. Bijvoorbeeld:

- het plannen van een reis waarbij leerlingen kosten, afstanden en tijdschema's berekenen;
- het beheren van een restaurant, waarbij ze een budget opstellen en hoeveelheden omrekenen.

2. Samenhang tussen vakken

Stimuleer samenwerking tussen docenten van verschillende vakken. Door bijvoorbeeld met een geschiedenis- of aardrijkskundedocent opdrachten te ontwikkelen waarin leerlingen historische data of geografische schalen interpreteren, leren ze rekenen op een praktische en betekenisvolle manier.

3. Gegevens analyseren

Laat leerlingen regelmatig werken met concrete gegevens, tabellen en grafieken binnen hun vakcontext. Bijvoorbeeld het analyseren van economische statistieken, bevolkingsgroei bij aardrijkskunde of statistieken in een biologie-opdracht. Zo ervaren ze rekenen als een onmisbare toepassing.

4. Brede blik op rekenen

Moedig leerlingen aan om in verschillende vakken hun rekenvaardigheden in te zetten, bijvoorbeeld: het oplossen van vraagstukken waarbij schattingsvaardigheden centraal staan; het gebruiken van spreadsheets of andere digitale tools om resultaten te visualiseren en te analyseren.

“Rekenen is overal, niet alleen in de wiskundeles.”

Vraag 8

Hoe zet je rekenen bij andere vakken effectief in?

Rekenen speelt ook buiten de wiskundeles een grote rol. Leerlingen komen bij aardrijkskunde schaalberekeningen tegen, tekenen grafieken bij biologie, rekenen met verdunningen bij scheikunde, gebruiken formules bij natuurkunde en berekenen procenten bij economie. Toch leidt dit zelden automatisch tot betere rekenvaardigheden, omdat elk vak eigen methoden en termen gebruikt, dit kan verwarrend zijn voor leerlingen.

Bestaande initiatieven

Veel scholen werken al actief aan betere afstemming van rekenen tussen vakken. Docenten ervaren daarbij dat leerlingen betere resultaten behalen en meer zelfvertrouwen en plezier krijgen in rekenen. Thema's waar goede afstemming belangrijk is, zijn onder andere:

- Eenheden
- Verhoudingen
- Procenten
- Formules en vergelijkingen

“Het is erg verwarrend voor leerlingen als bij elk vak op een andere manier met procenten wordt gewerkt.”

Voorbeelden verschillende aanpakken

• Verschillen bij procenten

Bij het rekenen met procenten bestaan verschillende aanpakken. Soms rekenen docenten via 1%, anderen kiezen juist handige percentages zoals 25%, of gebruiken een vergrotingsfactor. Ook gebruikte modellen verschillen: het basisonderwijs gebruikt vaak strokenmodellen, bij wiskunde staan verhoudingstabellen centraal, terwijl economie liever formules gebruikt. Dit kan verwarrend zijn voor leerlingen.

• Verschillen bij formules en vergelijkingen

Verschillende vakken werken met formules, die veranderen in vergelijkingen zodra enkele variabelen bekend zijn. Er zijn veel formules – en dus vergelijkingen – waarin een breukstreep voorkomt, zoals $I = \frac{U}{R}$ (stroomsterkte = spanning : weerstand) of $v = \frac{s}{t}$ (snelheid = afstand : tijd). Leerlingen vinden het oplossen hiervan vaak lastig, vooral wanneer de onbekende onder de breukstreep staat. Ook hier gebruiken vakken uiteenlopende methoden, zoals de balansmethode, kruislings vermenigvuldigen of rekenen met concrete getallenvoorbeelden.

Praktische strategieën:

Je kunt het overbruggen van de verschillen op twee manieren aanpakken:

1. Gezamenlijke afspraken en hulpmiddelen

Maak binnen de school heldere afspraken over één vaste aanpak per rekenonderwerp. Leg deze vast op een rekenkaart die leerlingen altijd bij zich kunnen hebben, of hang ze op als posters in klaslokalen.

2. Uitwisseling tussen vakdocenten

Laat leerlingen kennismaken met verschillende rekenstrategieën door binnen elk vak naast de eigen methode ook kort een andere aanpak te laten zien. Bijvoorbeeld: wiskunde toont bij procenten naast verhoudingstabellen ook de groeifactor, economie doet hetzelfde.

Meer weten?

- [vakoverstijgendrekenen](#)
- exprw.nl/rekenbewust-vakonderwijs

Vraag 9

Hoe kun je taal integreren in alle vakken?

Als docent van een ander vak dan Nederlands kun je een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van taalvaardigheid. Het gaat erom taalrijke momenten bewust in je lessen te integreren, zodat leerlingen zowel vakinhoud als taalvaardigheden ontwikkelen.

Praktische strategieën:

1. Start met vrij lezen

- Reserveer vaste momenten (minimaal een half uur) voor vrij lezen.
- Doe als docent zelf mee en praat met leerlingen over wat ze lezen.
- Geef leestips die aansluiten bij jouw vakgebied.
- Vraag de mediathecaris om ondersteuning bij het vinden van geschikte teksten.

Vrij lezen: de motor voor meer leesplezier en grotere woordenschat.

2. Pas 'sandwichlezen' toe

- Activeer voorkennis voordat leerlingen gaan lezen (brainstorm, woordweb, video).
- Laat de tekst lezen met gerichte aandacht.
- Verwerk de tekst na afloop actief (kernwoorden noteren, vragen stellen, discussiëren).
- Ga verder dan traditionele 'vragen uit het boek'.

3. Geef betekenisvolle schrijfoopdrachten

- Koppel schrijfoopdrachten aan gelezen teksten of vakinhoud.
- Bied schrijfkaders en duidelijke instructies.
- Laat leerlingen vanuit verschillende perspectieven schrijven.

Voorbeelden:

- Geschiedenis: Schrijf een brief vanuit het perspectief van een historisch figuur.
- Biologie: Vertel het verhaal van een rups die vlinder wordt.
- Wiskunde: Leg stap voor stap uit hoe je een probleem oplost.

4. Besteed aandacht aan vaktaal

- Introduceer nieuwe terminologie met afbeeldingen en in context.
- Laat leerlingen begrippen in eigen woorden definiëren.
- Creëer opdrachten waarin leerlingen vaktaal actief gebruiken.

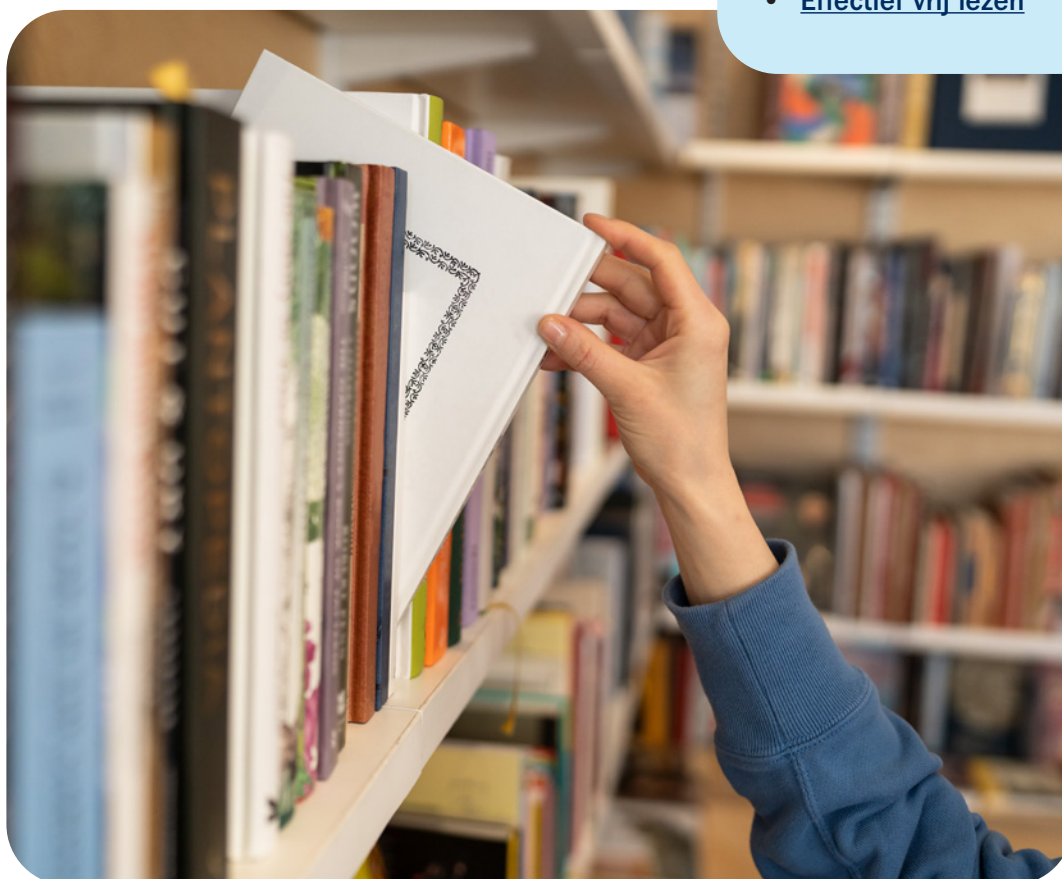
5. Maak vaktaallijsten

- Ontwikkel per vak een lijst met vaktaalwoorden en definities.
- Laat leerlingen deze lijsten zelf aanvullen en bijwerken.
- Deel de lijsten met collega's van andere vakken.

Meer weten?

- [Lessuggesties - SLO](#) met ervaringen van scholen
- [Sandwichlezen](#) als praktische didactiek
- [Webinar Leesvaardigheid](#) met best practices
- [Effectief vrij lezen](#)

Vraag 10

Welke recepten voor effectieve didactiek werken echt?

De overheid en onderwijskundigen spreken over evidence-informed didactiek: aanpakken waarvan onderzoek heeft bewezen dat ze effectief zijn. Dit betekent soms dat je vertrouwde werkwijzen moet loslaten en nieuwe methoden moet verkennen.

Hier volgen vijf bewezen didactische strategieën die ook werken bij het ontwikkelen van basisvaardigheden:

1. Relevante leerdoelen in een betekenisvolle context

Werk met duidelijke, realistische leerdoelen waarvan leerlingen de relevantie begrijpen. Maak keuzes, houd focus en zorg dat doelen meetbaar zijn en in samenhang aangeboden worden. Koppel bijvoorbeeld woordenschat aan het lezen van teksten, of laat schrijfoopdrachten volgen op gelezen teksten. Plaats alles in een herkenbare, betekenisvolle context.

2. Cumulatieve kennisopbouw

Bouw voort op bestaande kennis/voorkennis. John Hattie noemt in 'Leren zichtbaar maken' (2014) het grote effect van het activeren van voorkennis. Paul Kirschner spreekt in 'Wijze lessen' (2019) over 'scaffolding': het stap voor stap aanbieden van kennis om cognitieve overbelasting te voorkomen.

Laat leerlingen consequent herhalen wat ze hebben geleerd. Gebruik 'spaced practice' (gespreid leren) zodat leerlingen kennis flexibel kunnen toepassen in verschillende contexten: zo ontstaat transfer.

3. Leren in interactie

Leren in interactie is meer dan samenwerken in groepjes. Het gaat erom dat de docent deze interactie begeleidt met gerichte vragen en reflectiemomenten (Vygotsky, 1978; Hattie, 2024). In 'interactie' zit 'actie': actief en gestructureerd samen aan de slag gaan op basis van duidelijke

leerdoelen. Deze vorm van leren vergroot de betrokkenheid en het leereffect.

4. Expliciete instructie

Zowel Hattie als Kirschner benadrukken het belang van expliciete instructie. De docent begeleidt leerlingen in een stapsgewijs proces: voordoen (modellen), samen doen, en zelfstandig doen.

Hoewel ontdekkend leren motiverend kan zijn, is het effectiever wanneer de docent dit proces goed aanstuurt, weloverwogen stappen kiest en uiteindelijk helder de juiste kennis en aanpak formuleert.

5. Gerichte feedback tijdens het leerproces

Feedback geven is een van de krachtigste instrumenten om leren te bevorderen, maar alleen als leerlingen er nog iets mee kunnen doen. Monica Koster en Meike Korpershoek stellen in 'Maak er geen punt van' (2021) dat feedback bij een afgeronde opdracht verspilde energie is. Enkele richtlijnen:

- Geef niet alleen aan wat fout is, maar ook hoe het beter kan.
- Richt je specifiek op het leerdoel van de les.
- Wees aanmoedigend en constructief, benoem ook sterke punten.
- Feedback hoeft niet uitgebreid te zijn: een korte opmerking over een zin of formulering kan al waardevol zijn.

Effectieve leesdidactiek

Voor leesvaardigheid zijn deze aanvullende inzichten relevant:

- Werk met **rijke en authentieke teksten** die leerlingen confronteren met nieuwe woorden en complexere zinnen.
- Bevorder **betrokkenheid en leesmotivatie** door aan te sluiten bij interesses, maar ook nieuwe onderwerpen aan te bieden.
- Laat leerlingen **actief met teksten werken**: vragen stellen, verbanden leggen, kritisch evalueren.
- Zorg voor **samenhang** door lezen te combineren met video's bekijken, gesprekken en schrijfp opdrachten.

Effectieve rekendidactiek

Voor rekenen gelden deze specifieke aanbevelingen:

- **Expliciete instructie met modellen**: geef stap-voor-stap uitleg en gebruik visuele ondersteuning.
- **Gevarieerd, gespreid oefenen** van verschillende soorten opgaven in diverse contexten.
- **Feedback gericht op het proces**: laat leerlingen zelf ontdekken wat er fout ging en geef handvatten voor verbetering.

Meer weten?

- [‘Wijze Lessen’](#) - 12 bouwstenen voor effectieve didactiek
- [Leren zichtbaar maken](#) (John Hattie)
- [‘Maak er geen punt van’](#) - Over effectieve feedback
- [Rijketeksten.org](#) - Voor diverse teksten en didactische handvatten

Vraag 11

Hoe kun je effectief inzetten op burgerschap en digitale geletterdheid?

De conceptkerndoelen voor burgerschap (BU) en digitale geletterdheid (DG) zijn nog in ontwikkeling. Het is niet de bedoeling dat deze leiden tot aparte vakken; het gaat juist om vakoverstijgende doelen die geïntegreerd worden in bestaande vakken.

Praktische strategieën voor effectieve implementatie:

1. Aansluiten bij de actualiteit

- Koppel burgerschapsthema's aan actuele gebeurtenissen om de relevantie te vergroten.
- Kies onderwerpen die aansluiten bij het curriculum: democratie, respect, discriminatie, vrijheid.
- Gebruik bronnen zoals Schooltv en Klokhuis voor jongere leerlingen, of NPO-materiaal voor oudere leerlingen.
- Werk samen met maatschappelijke organisaties zoals ProDemos, Amnesty International of Future.nl.

2. Digitale geletterdheid integreren

- Laat leerlingen werken met digitale tools bij presentaties en opdrachten.
- Leer leerlingen bronnen beoordelen op betrouwbaarheid.
- Behandel onderwerpen zoals nepnieuws en framing in je lessen.
- Gebruik programma's als Lightbox of Scratch voor de basis van programmeren.

3. Praktische toepassingen in verschillende vakken

- **Nederlands:** Reflecteer op omgangsvormen op sociale media en het effect van taalgebruik.
- **Wiskunde/Economie:** Koppel maatschappelijke thema's (armoede, duurzaamheid) aan berekeningen.

- **Kunstvakken:** Laat leerlingen digitale tools zoals Canva of Photoshop gebruiken bij maatschappelijke thema's.
- **Biologie/Levensbeschouwing:** Bespreek ethische kwesties zoals dierproeven of gezonde leefstijl.

4. Schoolbrede aanpak

- Organiseer themaweken waarin verschillende basisvaardigheden en vakken samenkomen.
- Nodig lokale experts (wijkagent, politicus, journalist) uit voor gastlessen.
- Betrek mentoren om in mentorlessen de link te leggen tussen vakoverstijgende thema's en persoonlijke ontwikkeling.

Meer weten?

- [Concept kerndoelen BU en DG](#) met achtergrondinformatie en kerndoelenboekje
- Expertisepunten [burgerschap](#) en [digitale geletterdheid](#) voor lesideeën
- [Archief van Beeld & Geluid](#) voor lesmateriaal
- [Lesmateriaal Amnesty International](#)
- [Digidoeners voor VO](#) van Future.nl

Vraag 12

Wat levert het mij op?

Het werken aan basisvaardigheden vraagt inzet, tijd en creativiteit van iedereen in de school. Maar de investering loont, voor leerlingen én voor onderwijsprofessionals.

Voordelen voor leerlingen:

- **Betere schoolprestaties:** Sterke basisvaardigheden leiden tot betere resultaten bij alle vakken.
- **Verhoogde motivatie:** Ze ervaren meer succes en krijgen meer zelfvertrouwen.
- **Bredere ontwikkeling:** Ze zijn beter voorbereid op vervolgonderwijs en deelname aan de samenleving.
- **Meer kansen:** Ze hebben betere perspectieven in een complexe maatschappij.

Voordelen voor docenten en schoolteams:

- **Meer werkplezier:** Je ziet direct resultaat van je inspanningen.
- **Sterkere professionele gemeenschap:** Meer samenwerking tussen vakgroepen en minder werken op “eilandjes”.
- **Effectiever onderwijs:** Door gerichte interventies zie je sneller vooruitgang.
- **Duidelijkere doelen:** Gezamenlijk werken aan concrete, meetbare doelstellingen.

We gaan ervoor!

Werken aan basisvaardigheden vraagt iets van het hele team en van iedere individuele docent. Het kost wat tijd, maar het is het waard. Samen zorgen we ervoor dat we een goede basis leggen voor de toekomst van onze leerlingen. Bij Malmberg ondersteunen we je hier graag bij!

Oproep

Malmberg verzamelt graag **best practices** op het gebied van basisvaardigheden uit jouw eigen onderwijspraktijk om deze mogelijk te delen met andere docenten in Nederland via [OnderwijsvanMorgen.nl](https://onderwijsvanmorgen.nl). Wil je met ons in gesprek? Mail naar redactie@malmberg.nl.